

Praktijkverhaal

Arbo en de professionele wielerved

Hans Hofmeester¹

Het algemene beeld dat bestaat van de professionele wielerved is dat de regelgeving omtrent arbeidsomstandigheden niet van toepassing is verklaard binnen het wielerved. Via de media worden onveilige werksituaties breed uitgemeten, zoals de lange en onregelmatige werktijden van de verzorgers gedurende grote rondes (Tour de France, Giro d'Italia en Vuelta d'Espagne), de bijna onmenselijke prestaties van de over bergwegen klimmende wielerveders op de fiets en de vele valpartijen midden in het profpeloton.

Door interviews te houden met een aantal insiders uit de ogenschijnlijk gesloten prof-wielerved ben ik er achter gekomen dat het geheel complexer is dan het op het eerste gezicht lijkt.

Professioneel wielerved wordt je niet door rijke ouders te hebben of omdat je naast de wielerved woont. Je wordt het vooral omdat je het zo ontzettend leuk vindt, zo vreselijk graag op die fiets zit en omdat je lijf het fysieke afbeulen aan kan. Jongens en meiden die het wielerved niet leuk vinden of die het mentaal of fysiek niet aankunnen zullen sowieso de stap naar de professionele wielerved nooit zetten. De fietsers die overblijven zijn mentaal en fysiek gehard, kunnen omgaan met de psychische druk om te moeten presteren en verkeren bovendien in een uitstekende lichamelijke conditie. Ze zijn in staat om continu (vrijwel het gehele jaar door) op het randje te balanceren tussen het optimale gewicht, het ultieme uithoudingsvermogen en net niet vatbaar zijn voor ziekte verwekkers als bacteriën en virussen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een werkzaam leven van een profwielerved vrijwel nooit langer duurt dan maximaal 20 jaar. Rond het veertigste levensjaar neemt de tijd die een lichaam nodig heeft om te herstellen na een fysieke inspanning (lees: training of wedstrijd) sterk toe. Oudere ridders zijn in het nadeel ten opzichte van hun jongere collega's omdat hun lichaam eenvoudigweg minder snel herstelt na een inspanning. Oudere ridders kunnen daardoor minder frequent en minder intensief trainen dan hun jongere collega's.

Binnen de professionele wielerved is er, net als daarbuiten, sprake van verschillende specialismen. Afhankelijk van de fysiologische capaciteiten van een rident en het type training dat een rident verricht zal de één zich ontwikkelen tot een sprinter, de ander tot een klimmer of een allrounder. Het management en de sponsor van de wielerved ploeg bepalen voor welk type ridders er plaats

is binnen de ploeg. Wereldwijd zijn er maar een beperkt aantal professionele wielerved ploegen, waardoor de concurrentie tussen de ridders onderling erg groot is.

Ook de andere werknemers binnen een wielerved ploeg (zoals verzorgers, mecaniciens, ploegleiders, masseurs, etc.) zijn echte liefhebbers. Ze zijn allemaal 'gek' op hun sport en doen hun werk alsof het hun hobby is. De passie is enorm en de concurrentie is eveneens erg groot. Het is prachtig om voor een ploeg te mogen werken, die 'het voor elkaar heeft'.

Binnen de professionele wielerved is er echter ook "gewoon" sprake van een werkgever-werknemer relatie. De Arbowetgeving is derhalve van toepassing. Bijkomende bijzonderheid is echter dat de werkgever op zijn beurt afhankelijk is van de geldschieter en daarnaast van de (nationale en internationale) wielerved bond en van de wedstrijdorganisatoren. Een wielerved ploeg levert namelijk geen fysiek product af bij de klant (zoals bijvoorbeeld een meubelmaker wel doet in de vorm van een meubelstuk). De wielerved ploeg is in feite een bewegende reclame-uiting voor de sponsor. Dit is duidelijk anders dan bijvoorbeeld een voetbalploeg, die betalend publiek heeft. Het zijn vooral de organisatoren van de (grote)wedstrijden en de wielerved bonden, die geld verdienen aan (vooral de uitzendrechten van) de wedstrijden. De ploegen krijgen daar slechts een beperkt deel van. Kortom, de professionele wielerved ploegen zijn financieel sterk afhankelijk van de sponsor, de wielerved bonden en de organisatoren van de wedstrijden.

Een wielerved ploeg is een relatief klein bedrijf met heel veel media aandacht. Vrijwel het gehele jaar worden de medewerkers van een wielerved ploeg gevolgd met een camera die bewegende en stilstaande beelden vastlegt. Bij een 'normaal' bedrijf zouden werknemers gaan klagen over schending van de privacy of furieus reageren naar de fotografen of filmers, maar wielerved ridders worden geacht dat allemaal over zich heen te laten komen. Ook op het moment dat je uitgeput over de finish komt, net betrokken bent bij een zware valpartij of op het moment dat media op zoek gaan naar medische gegevens van individuele wielerved ridders. Dat deelnemers van een wielerved ploeg zich soms hullen in stilzwijgen, richting de buitenwereld is mijns inziens dan ook niet verwonderlijk.

Vrijwel alle werknemers van een wielerved ploeg hebben maar één gezamenlijk doel: de wielerved ridders zo optimaal

¹ *wielerved liefhebber en arbeidshygiënist, Grondslag BV*

mogelijk laten presteren. De arbeidsomstandigheden van de wielrenners worden daarom zo goed mogelijk verzorgd.

Volgens de arbeidsomstandighedenwet en -regelgeving dient de arbeid door de werkgever zo georganiseerd te worden dat er geen nadelige invloed is op de veiligheid en gezondheid van de werknemer. Het beperken van verzuim en het verhogen van het welzijn van de werknemers zijn belangrijke doelen.

Hieronder zijn de belangrijkste oorzaken van verzuim onder Nederlandse werknemers in volgorde van relevantie weergegeven:

- Te weinig aandacht voor de zieke;
- Geen registratie van kort verzuim;
- Slechte hygiëne (gevolg: vatbaarheid voor verkoudheid, griep etc.);
- Stress / werkdruk;
- Onterecht ziek melden;
- Pesten/discriminatie;
- Slechte werkplekinrichting;
- Gebruik alcohol / drugs;
- Schulden of andere problemen thuis;
- Organisatieveranderingen.

Als we deze oorzaken beoordelen, blijkt dat binnen de professionele wielwereld al heel veel prima is geregeld. Er is veel aandacht voor de zieke, kortverzuim wordt direct geregistreerd, op hygiëne (vatbaarheid voor ziekten) wordt scherp gelet, alle werknemers van een wielploeg zijn zeer goed stress bestendig (vorm van natuurlijke selectie) en onterecht ziek melden komt niet voor.

De laatste vijf oorzaken van verzuim komen wel voor binnen de professionele wielwereld, maar krijgen ook wel de nodige aandacht.

Het grootste (beroeps)risico voor een wielrenner is een valpartij. Dit risico kan deels worden beperkt door de renner zelf (conditie, coördinatie en reactievermogen) en door het materiaal waarmee hij werkt (de fiets). Maar de overige factoren zijn nauwelijks te beïnvloeden door de ploeg, zoals: derden die zich langs en op het parcours bevinden (zoals publiek, overstekende mensen en huisdieren, auto's en motoren van juryleden, ploegleiders, mecaniciens en de media), de overige renners, de weersomstandigheden en het parcours zelf.

Door de ploegleiding en de vakbond van profwielrenners wordt in toenemende mate aandacht gevraagd aan wedstrijdorganisatoren en aan de UCI (internationale wielrenunie) om daar wat aan te veranderen. De snelheid waarmee deze risico's worden aangepakt ligt echter (in de ogen van de renners, de ploegleiding en de rennersvakbond) erg laag. De organisatoren van de grote wedstrijden en de UCI lijken niet gebaad bij de aanpak van de valpartijen: hoe spectaculairder het wedstrijdverloop,

des te meer kijkers en des te groter zijn de inkomsten via sponsorgeld. De macht (en het geld) ligt in handen van de UCI en de organisatoren van de grote wedstrijden, waardoor zij ook bepalen met welke snelheid de risico's binnen de wielwereld worden aangepakt.

De rol die een arbeidshygiënist kan spelen in dit geheel is vrij beperkt. Binnen een wielploeg heeft een arbeidshygiënist nauwelijks toegevoegde waarde. Omdat men binnen de ploegen prima in de gaten heeft welke risico's er spelen en hoe die aangepakt dienen te worden. Als we als arbeidshygiënisten echt een grote rol willen spelen, zullen we moeten proberen de UCI en de organisatoren van de grote wielwedstrijden te voorzien van goede adviezen.